

DOI:<https://doi.org/10.34137/jilses.833182>

Geliş Tarihi: 29.11.2020

Received: 29.11.2020

Kabul Tarihi: 20.12.2020

Accepted: 20.12.2020

Makale Türü: *Araştırma Makalesi*

Research Type: *Research Article*

Selçuk, H. E. ve Akdağ, M. (2020). Öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinliklerinin İncelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6 (2), 249-265.

Öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinliklerinin İncelenmesi

Hüseyin Emre SELÇUK¹ Mustafa AKDAĞ²

Öz

Bu araştırma, öğretmenlerin serbest zamanlarda yaptıkları çeşitli etkinliklerin mesleki ve kişisel gelişimlerine katkılarını, aile ve sosyal yaşamlarına etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme tekniklerine göre belirlenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonunda, öğretmenlerin daha çok müzik ve spor ağırlıklı etkinliklerde buldukları; serbest zaman etkinliklerinin mesleki gelişim alanında farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanma, motivasyon ve öğrencilerle iletişim ile ilgili katkılarının olduğu; kişisel gelişim alanında farklı bakış açısı geliştirme, mutluluk, özgüven ve sosyal iletişim becerilerine dönük katkılar sağladığı görülmüştür. Aile ve sosyal yaşam alanında ortak mutluluk, eğlenme ve çevre edinme gibi olumlu etkilerin yanı sıra; ailenin ihmal edilmesi ve ekonomik yük gibi olumsuz etkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, uygulamaya ve gelecekteki araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Öğretmen, serbest zaman, etkinlikler, mesleki ve kişisel gelişim, aile ve sosyal yaşam.*

An Investigation of Teachers' Leisure Time Activities

Abstract

This research was conducted to determine the contributions of teachers' activities they do in their leisure time to their professional and personal development and their effects on their family and social lives. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. Participants were determined according to criterion sampling and maximum variation sampling techniques from purposive sampling methods. The data were collected with a semi-structural interview form and analyzed by the descriptive analysis method. At the end of the research, it was determined that the teachers mostly engage in activities focused on music and sports; leisure time activities contribute to the use of different teaching methods and techniques, motivation and communication with students in the field of professional development; it has been observed that it contributes to developing different perspectives in the field of personal development, happiness, self-confidence and social communication skills. In addition to positive effects in family and social life such as mutual happiness, fun and acquiring social circle; it was concluded that there were negative effects such as neglect of the family and economic burden. Based on the research results, suggestions are made for practice and further studies.

Keywords: *Teacher, leisure time, activities, professional and personal development, family and social life.*

¹ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, h_emreselcuk@hotmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-6380-0708>

² Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, mustafa.akdag@inonu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-9128-9465>

Giriş

Zaman kavramı, sanayileşme ile oluşan yeni toplumsal yapılarla birlikte çalışma zamanı ve bunun dışında kalan zaman şeklinde iki boyutlu bir sürece dönüşmüştür. İş yaşamı ve boş zaman ayrımının yapılmadığı geleneksel toplum yapılarından farklı olarak sanayi devri toplumlarında eğlence ve dinlenme zamanları, çalışma hayatından ayrılmaya başlamıştır (Doğan, 2007, s. 603). Bu ayrımla, çalışma zamanı ve bundan geriye kalan zaman şeklinde iki boyutlu bir zaman anlayışı ortaya çıkmıştır.

Günümüz toplumlarında yoğun çalışma temposu, çalışma hayatı dışında kalan zamanları değerlendirme alışkanlıklarının önemini arttırmış ve bunları çalışma hayatının doğrudan etkileyicileri konuma getirmiştir. Serbest zamanların bireyin yaşamındaki yeri, onun etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Değişen dünya düzeninde bireylerin verimliliklerini kaybetmeden değişime ayak uydurabilmelerinde serbest zamanlar bir fırsat olarak görülebilir. Bu durum, serbest zamanların değerlendirilmesine ilişkin amaç, ilke, tedbir ve düzenlemelerle ulusal kalkınma planlarında yer almıştır. Buna göre; serbest zamanı değerlendirme etkinlikleri açısından merkezi ve yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları gibi paydaşların rolleri, bu roller doğrultusunda gerekli desteklerin sağlanması ve özellikle eğitim kurumlarının etkinliğinin artırılması yönünde alınan kararlara yer verilerek serbest zamanın toplumsal açıdan önemi vurgulanmıştır (Doğan, 2007, s. 610). Bu konuda verilecek eğitim ve rehberlik hizmetleri ile bireylere, zamanı etkin ve verimli kullanma alışkanlıkları kazandırılabilir. Zamanı iyi kullanabilen, beceri ve yeteneklerinin farkında olan, duyuşsal olarak tatmin olmuş bireylerin çalışma ve özel yaşamlarında kendilerini daha etkili bir şekilde gerçekleştirecekleri beklenebilir.

Serbest zamanı değerlendirme alışkanlıklarının çalışma hayatına, mesleki başarıya ve verimliliğe etkisi, öğretmenlik mesleği için ayrı bir öneme sahiptir. Zamanı iyi yönetebilen, serbest zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilen bireylerin yetişmesinde öğretmenlerin de sorumluluğu bulunmaktadır. Özellikle bireylerin sahip oldukları yetenek ve becerilerinin farkına varması ve bu becerileri geliştirecek serbest zaman etkinlik kültürünün oluşturulabilmesi için erken yaşlarda verilecek eğitimler öğretmen desteğini gerektirmektedir. Öğretmenlerin bu beklentilere cevap verebilmesi, öğrencilerine gerekli desteği sağlayabilmesi; kendilerinin zaman yönetimi ve kullanma becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda zaman yönetimi ve etkili serbest zaman kullanımı öğretmenlerin sahip olması gereken bir beceri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikler kurumsal ve resmî açıdan öğretmen yeterlikleri performans göstergelerinde çeşitli şekillerde yer almıştır. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin hazırladığı "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" çalışmasında, yeteneklerinin farkına varma, kişisel gelişim, mesleki doyum, zaman yönetimi ve serbest zamanı değerlendirme başlıkları ile ilişkilendirilebilecek göstergeler bulunmaktadır (MEB, 2006). Daha sonra güncellenen bu çalışmada; öğretmenlik mesleğinin çeşitli yetkinlikler gerektiren çok yönlü, kişisel ve mesleki gelişim gerektiren bir meslek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, mesleki gelişimini sağlayan, kendini sürekli yenileyen, yaptığı işi seven öğretmenlerin öz güven ve çalışma azmi kazanacağı, bu nedenle desteklenmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Bu hedefler doğrultusunda güncellenen çalışmanın "kişisel ve mesleki gelişim" bölümünde mesleki motivasyon, iş doyumunu, öz bakım, kültürel-sanatsal etkinliklere katılma ve kişisel-mesleki yönden kendini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunma gibi yeterliklere yer verilmiştir (MEB, 2017b).

Öğretmen yeterlikleri ile yaşam boyu öğrenme yaklaşımı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. "Bireysel, toplumsal, sosyal ve istihdamla ilişkili bir yaklaşımla bireyin; bilgi, beceri, ilgi ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla yaşam süresinde katıldığı tüm öğrenme faaliyetleri" (MEB, 2009, s. 7) olarak tanımlanan yaşam boyu öğrenme, şüphesiz serbest zamanların iyi planlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle serbest zamanlarını iyi yönetemeyen bireylerin yaşam boyu öğrenme faaliyetlerine aktif katılımı kolay olmayabilir.

İçinde bulunulan çağın koşulları birçok meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de çok yönlü ve disiplinlerarası bir donanıma sahip olmayı gerektirmektedir. Bu bakış açısı ile kurumsal olarak öğretmenlik mesleği, sadece teknik bir uzmanlık alanı olmaktan öte yüksek nitelikli, iyi yetişmiş kişilerce yürütülmesi gereken bir alan olarak görülmekte ve hizmet öncesi eğitimlerinde bu yönde yetişmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2017c, s. 11). Bu bağlamda MEB tarafından yürütülmekte olan aday öğretmen yetiştirme programlarında okul dışı faaliyetler kapsamında sosyal ve kültürel alanda çeşitli etkinlikler uygulanmaktadır (MEB, 2017a, s. 6). Alan bilgisinin yanı sıra farklı alanlarda bazı temel beceri ve birikimlere sahip olma kapasitesi, serbest zamanların verimli bir şekilde değerlendirilmesine bağlıdır. Bu ihtiyaca istenilen düzeyde cevap vermesi beklenen öğretmenlerin zamanı nasıl yönettiği, serbest zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının mesleki ve kişisel gelişimlerine katkıları ve bunların sosyal ilişkilere yansımalarının neler olduğu, incelenmeye değer bir problem olarak görülmüştür.

Serbest zaman etkinliklerinin öğretmen yeterlikleri ile doğrudan ilişkisinin yanı sıra stres ile başa çıkma, motivasyon ve iş doyumunu açısından da olumlu katkıları söz konusudur (Aşkın, 2016; Avcı, 2009; Kocamaz, 2017; Lee, 2011). Bu katkılar serbest zaman etkinlikleri ile öğretmenlik mesleği arasında yakın ve anlamlı ilişkileri

ortaya koymakta ve bu ilişkilerin bilimsel araştırmalarla incelenmesini önemli kılmaktadır. Bu çalışma ile, covid-19 salgın sürecinde evde geçirilen zamanın arttığı dikkate alındığında; öğretmenlerin serbest zamanlarını değerlendirme şekilleri, yapılan etkinliklerin kişisel ve mesleki gelişim açısından sağladığı katkılar ve bireysel deneyimlerin ortaya konulması, öğretmenler için yol gösterici bir model olacaktır.

Alan yazın incelendiğinde çalışmaların önemli bir bölümünün, öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerini çeşitli değişkenler açısından inceleyip nicel verilerle değerlendirmeye odaklandığı ve serbest zaman aktiviteleri ile yaşam mutluluğu arasındaki ilişkilerin nicel yöntemlerle araştırıldığı görülmektedir (Aşkın, 2016; Avcı, 2009; Kaya ve Tural, 2005; Sevin ve Şen, 2019; Yoon, 2018). Çalışmalarda, öğretmenlerin serbest zamanlarını ağırlıklı olarak spor ve sanat etkinliklerinin yanı sıra internette gezinerek ve televizyon izleyerek değerlendirdikleri; bu etkinliklerin cinsiyet, yaş ve kıdem gibi bazı değişkenlere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Aşkın, 2016; Avcı, 2009). Serbest zamanların değerlendirilmesinde karşılaşılan sorunlara bakıldığında, zaman yetersizliği, (Arslan, 2019; Avcı, 2009), tesis yetersizliği ve maddi imkansızlıklar gibi engellerin öne çıktığı söylenebilir (Altunbay, 2020; Aşkın, 2016; Erken, 2008). Serbest zaman etkinliklerinin stres azaltma, sosyal statü sağlama, öz güven kazandırma ve yaşam mutluluğunu artırma gibi olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür (Avcı, 2009; Sevin ve Şen, 2019; Yoon, 2018).

Serbest zamanlarını çeşitli etkinliklerle değerlendiren öğretmenlerin sürece ilişkin deneyimlerinin, görüş ve düşüncelerinin nitel bir yaklaşımla ele alındığı bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışmalardan farklı olarak serbest zamanı değerlendirme alışkanlığının kişisel ve sosyal yaşamın yanı sıra özellikle meslek hayatına yansımaları ortaya konulmaktadır. Araştırma sonuçlarının, serbest zamanı verimli bir şekilde değerlendirme konusunda öğretmenler arasında bilgi paylaşımına imkan sağlayacağı, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun yönlendirilmesi çalışmalarında farkındalık oluşturacağı beklenmektedir. Serbest zaman etkinliklerine yönelik hizmet-içi eğitim programların düzenlenmesinde öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine hizmet edeceği düşünülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim programlarının uygulanmasında ve geliştirilmesinde uygulayıcılara, program geliştirme uzmanlarına ve karar vericilere katkı sağlayacağı söylenebilir.

Serbest zaman etkinliklerinin, öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerine katkıları ve sosyal ilişkilerine etkilerinin incelendiği bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Öğretmenlerin yapmış oldukları serbest zaman etkinliklerinin;

- Türü ve şekli nedir?
- Kişisel ve mesleki gelişime katkısı nasıldır?
- Aile ve sosyal yaşama etkisi nasıldır?
- Meslektaşlar arası ilişkilere yansımaları nasıldır?
- Uygulanmasında karşılaşılan zorluklar, tavsiyeler ve beklentiler nelerdir?

Yöntem

Öğretmenlerin yapmış oldukları serbest zaman etkinliklerinin mesleklerine katkıları, sosyal ve mesleki çevre açısından olumlu ve olumsuz etkilerinin incelendiği bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) desenine göre yapılmıştır. Nitel araştırma kişileri, sosyal olguları ve ilişkileri doğal ortamında tecrübeleri, algıları ve yorumları ile inceleyen bir araştırma türüdür. Olgubilim deseni ise; deneyimler, eğilimler gibi varlığı bilinen fakat detaylı bilgi sahibi olmadığımız olguların ve durumların incelendiği bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41, 69). Bu çalışmada öğretmenlerin serbest zaman geçirme alışkanlıklarının mesleki gelişim ve farklı unsurlarla ilişkileri açısından tecrübeleri ve eğilimleri detaylı bir şekilde ele alındığından nitel araştırma yöntemi ve alt yaklaşımı olarak olgubilim deseni kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırma, 2018-2019 öğretim yılında Adıyaman ilindeki resmî devlet okullarında görev yapan 23 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların altısı ilkökul, 13'ü ortaokul, dördü lisede çalışmaktadır. Bunların 15'i erkek, sekizi kadın olup, 14'ü evli, dokuzu bekar. Branşlara göre dağılımları ise şu şekildedir:

Tablo 1: Katılımcıların Branşlarına Göre Dağılımı

Öğretmenlik Branşı	n	Katılımcılar
Beden Eğitimi	1	K1
Bilişim Teknolojileri	1	K21
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	K17
Fen Bilimleri	3	K14, K15, K22
İngilizce	3	K3, K10, K16
Kimya	1	K12
Matematik	1	K4
Mobilya ve Tasarım	1	K13
Psikolojik Danışma ve Rehberlik	1	K9
Resim	1	K5
Sınıf Öğretmenliği	5	K6, K8, K18, K20, K23
Sosyal Bilgiler	2	K2, K11
Türkçe	2	K7, K19
Toplam	23	

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniğinde önceden belirlenmiş kriterleri karşılayan hedef kitleye ulaşılmaya çalışılırken, maksimum çeşitlilik örneklemede araştırma probleminin daha geniş açıdan ele alınmasını sağlamak amacıyla kendi içinde benzeşik farklı durumlar üzerinde durularak, aralarındaki ortak ya da ayrılan yönler belirlenmeye çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122).

Bu çalışmada öğretmenlerin sanatsal, sportif, kültürel anlamda bir etkinlikle uğraşması şartı aranmış olup, bu öğretmenlerin de farklı branşlardan olmalarına dikkat edilmiştir. Bu şartları karşılayan ve çalışmaya gönüllü katılım gösteren 23 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analiz

Öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerini kendi bakış açılarından değerlendirmelerini alabilmek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda görüşme formları, sorular ve cevaplar ışığında deneyimlerden anlam çıkarma amacına en iyi hizmet eden veri toplama araçlarından (Buran, 2015, s. 45). Görüşme formu hazırlanırken öncelikli olarak ilgili literatürde serbest zaman kavramının ilişkili olduğu mesleki ve sosyal olgular incelenerek çalışmanın genel çerçevesi çizilmiş ve bu çerçeveyi kapsayacağı düşünülen görüşme soruları oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından açık uçlu bir şekilde oluşturulan sorular eğitim programları ve öğretim alanından üç, psikolojik danışma ve rehberlik alanından bir uzmana ve farklı branşlardan beş öğretmenin görüşüne sunulmuş, alınan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Veri toplama sürecinde araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda katılımcıların belirli bir nitelikte olması gerekliliği, katılımcıların farklı yerlerden seçilmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle veriler, bazı katılımcılar ile yüz yüze, bazı katılımcılar ile internet ortamında görüşme yapılarak toplanmıştır. Daha sonra elde edilen nitel veriler analiz edilmek üzere düzenlenmiştir.

Veri analizlerinin ve yapılan yorumların geçerlilik ve güvenilirliklerini kontrol etmek amacıyla şu önlemlere başvurulmuştur: Nitel araştırmalarda inandırıcılık olarak ifade edilen iç geçerliliğin sağlanmasında uzun süreli etkileşim, farklı kaynaklardan veriler toplama, uzman görüşlerine başvurma ve katılımcı teyidi gibi stratejiler kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 277). Araştırmanın iç geçerliliğini artırma amacıyla verilerin toplanması sürecinde öğretmenlerle uzun süreli etkileşimde bulunulmuştur. Ayrıca, görüşmeler sonunda toplanan veriler tekrar ilgili öğretmenlere gösterilmiş, eksiklik ya da yanlışlık olup olmadığı kendilerine kontrol ettirilerek katılımcı teyidi alınmıştır. Nitel araştırmalarda aktarılabirlik ya da transfer edilebilirlik olarak ifade edilen dış geçerliliği sağlamak amacıyla örneklem seçiminde amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Buna göre katılımcıların belirlenmesinde serbest zaman etkinliklerini düzenli olarak yapıyor olmaları ve farklı branşlardan geliyor olmaları gözetilmiştir. Ayrıca, bulguların sunulmasında katılımcılardan yapılan direk alıntılarla aktarılabirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik kavramı tutarlılık (iç güvenilirlik) ve teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik) anlamında kullanılmaktadır. Bunların gerçekleştirilmesinde tutarlılık ve teyit incelemesi stratejileri önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 283). Bu araştırma kapsamında temaların belirlenmesi ve verilerin ilişkilendirilmesi süreci başka bir uzmana yaptırılarak iki analiz karşılaştırılmıştır. Bu amaçla Miles ve Huberman'ın (Baltacı, 2017, s. 8) güvenilirlik formülü (Güven İndeksi = Görüş Birliği / Görüş birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılmış, uyum indeksi 0.93 olarak hesaplanmıştır. Bu değer veri analizinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Görüşme formundan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analiz kapsamında ilgili literatürün incelenmesi, görüşme soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi dikkate alınarak verilerin hangi temalar altında toplanacağı belirlenmiş, daha sonra veriler, bu temalar çerçevesinde kodlanarak işlenmiştir. Aynı kod ve temalara değinen öğretmen görüşleri tekrarlanma sıklıklarına göre tablolastırılmıştır. Bu şekilde düzenlenen veriler, katılımcılardan yapılan direk alıntılarla desteklenerek açıklanmış ve yorumlanmıştır. Direk alıntılarda katılımcılar “K1, K2,...K23” şeklinde tanımlanmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sorularına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Öğretmen görüşmelerinden elde edilen veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu “serbest zaman etkinlik türü ve şekli”, “mesleki gelişime katkı”, “kişisel gelişime katkı”, “aile ve sosyal yaşama etki”, “mesleki ilişkilere etki”, “serbest zaman engelleri”, “tavsiyeler ve kurumsal beklentiler” temalarına göre düzenlenmiş ve ulaşılan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Serbest Zaman Etkinliklerinin Türü ve Şekline İlişkin Bulgular

Serbest zaman etkinliklerinin türü ve şekline ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2: Serbest Zaman Etkinlik Türü ve Şekli Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Müzik	13	
Enstrüman çalma		K1, K2, K3, K5, K9, K19, K20, K21
Solistlik, koro		K3, K10, K12, K13, K22
Spor	7	K3, K5, K13, K14, K16, K19, K23
Tiyatro	4	K1, K15, K19, K23
El sanatları	4	
Ahşap işleri		K11, K13
Ebru		K17
Hat, kaligrafi		K21
Fotoğraf	4	K2, K4, K17, K21
Resim	4	
Yağlı boya		K5, K6, K14
Karakalem		K23
Kitap okuma, yazarlık	4	K7, K14, K19, K20
Dans	3	K3, K14, K23
Maket tasarımı	1	K18
Bilgi kültür yarışmaları	1	K8
Hobi bahçeciliği	1	K14
Yabancı dil öğrenme	1	K20

Tablo 2'deki verilere göre öğretmenlerin yapmış olduğu etkinlikler farklı alanları kapsayacak şekilde geniş bir dağılım göstermektedir. Ayrıca birçok öğretmenin birden fazla etkinlikle uğraştığı anlaşılmaktadır. Serbest zaman etkinlik türlerine bakıldığında müzik (f=13), resim (f=4), tiyatro (f=4), el sanatları (f=4) ve fotoğrafçılık (f=4) gibi sanatsal etkinliklerin ağırlıkta olduğu ve bu sanat alanlarından enstrüman çalma, solistlik ve koro çalışmaları gibi müzik aktivitelerinin daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Tabloda dikkat çeken bir diğer etkinlik türü ise sportif faaliyetlerdir (f=7). Katılımcıların yapmış oldukları etkinlik türü için ifade ettikleri bazı görüşler şu şekildedir:

“Çocukluğumdan beri müzik ile ilgileniyorum. Piyano, gitar, keman ve bazı vurmali çalgıları çalabiliyorum. Türk Sanat Müziği korosunda ve yaşadığım şehirdeki bir dernekte yıllarca solistlik yaptım. Öğretmenler Korosu kurdum ve birçok meslektaşına bu konuda yol gösterdim.” (K3)

“Müzikle uğraşırım. Ortalama günlük bir saat bağlama ve ney ile uğraşırım. Haftada bir gün de belediye konservatuarında THM topluluğu çalışmalarına katılırım.” (K9)

Resim alanında daha çok yağlı boya tablo çalışmaları, el sanatlarında ahşap boyama, ebru, hat ve kaligrafi sanatı ön plana çıkmaktadır. Tiyatro ile ilgilenen öğretmenlerin çeşitli drama kulüplerinde aktif oyuncu olarak görev aldıkları görülmektedir. Konuyla ilgili bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Spor müzik ve resim (desen, yağlıboya tablo) bunu bir yüzdeye indirirsek %10 spor %30 müzik (uzun sap kısa sap Bağlama.) %60 resim çalışmaları.” (K5)

“Tiyatro ile ilgileniyorum. Aktif olarak oyunculuk yapmaktayım. Düzenli olarak çalışma olmuyor fakat olduğunda haftada en az 3-4 saat çalışmalarımız oluyor.” (K15)

Öğretmenlerin ağırlıklı olarak yaptıkları diğer etkinlikler ise spor yapma, düzenli kitap okuma ve yazma etkinlikleridir. Kitap okuma etkinliği bakımından, öğretmenlerin düzenli okuma alışkanlıklarının yanı sıra hikâye, roman gibi edebi eserler ortaya koymaya yönelik aktivitelerinin ve yazarlık deneyimlerinin olduğu görülmektedir. İfade edilen görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Haftanın 3 günü kardiyo egzersizi olarak cross-fit ve zumba yapıyorum. Bunun arkasına aynı günlerde vücut kaslarını güçlendirmek için plates yapıyorum ve ağırlık çalışıyorum. (...). Buna ek olarak Pazar günleri sabah açık havada yürüyüş veya koşu yapıyorum.” (K3)

“(...) Evde yarım saat kadar -her gün olmasa da- saz çalarak vakit geçiriyorum. Ortalama yarım saat kadar kitap okuyorum. Çocuk kitapları okuyup, notlar alıyorum. Özellikle çocuk edebiyatı üzerinde çalışmalarına yön veriyor. Aldığım notlar doğrultusunda yazdığım çalışmalar günlük ortalama olarak yarım saate tekabül ediyor.” (K19)

Bu temada dikkat çeken sonuçlarından biri öğretmenlerin birden fazla serbest zaman etkinliği ile aktif olarak ilgilenmeleridir. Bu anlamda öğretmenlerin mesleki yaşantılarından geri kalan zamanlarda birden fazla etkinliği düzenli bir şekilde programlayabildiği görülmektedir. Katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Haftada ortalama 2 kitap okuyorum (tv izlemiyorum-haber bile). Yağlı boya tablo çalışıyorum haftada 3 gün, toplam 12 saat. Saksı bitkileriyle ilgileniyorum, mini bir bahçem var sayılır. Haftada 1 saat zumba dansına gidiyorum.” (K14)

“Okul dışı zamanlarda Almanca, İngilizce ve Fransızca gibi yabancı dilleri öğrenmekteyim. Ayrıca Elektro gitar ve bağlama enstrümanları için zaman ayırmaktayım. Bunun yanında polisiye kitaplar yazmaktayım.” (K20)

Serbest zaman etkinlik türü olarak ele alınan birinci temaya ilişkin görüşler; öğretmenlerin sanatsal, sportif, kültürel ve edebi olarak birçok alanda serbest zaman etkinliklerinde bulunduğu ve bazı öğretmenlerin birçok etkinliği bir arada yaptığı görülmektedir.

Serbest Zaman Etkinliklerinin Mesleki Gelişime Katkılarına İlişkin Bulgular

Serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlik mesleğine, mesleki yaşantılara olan etkisine ilişkin öğretmen görüşlerini içeren bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3: Mesleki Gelişime Katkılar Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Yöntem-Teknik	14	K1, K2, K3, K5, K6, K9, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K22, K23
Motivasyon	11	K1, K3, K7, K9, K10, K12, K14, K16, K17, K20, K21,
Öğrencilerle iletişim kurma	10	K3, K4, K5, K7, K12, K14, K15, K18, K20, K23
İş doyumu	7	K3, K11, K14, K16, K17, K20, K22
Rol model olma	2	K7, K23

Tablo 3 incelendiğinde serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlik mesleği açısından öne çıkan katkılarının yöntem-teknik, motivasyon, öğrencilerle iletişim, ve iş doyumunu ile ilgili olduğu görülmektedir. Katılımcılardan yarıdan fazlası serbest zaman etkinlikleri ile çeşitli alanlarda kazandıkları becerilerin ders anlatım sürecinde alternatif yöntem ve teknikleri kullanmalarında (f=14) önemli katkılar sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcılar, özgüvenlerinin artması sonucunda öğrenme-öğretme sürecine hâkimiyetlerinin kolaylaştığını, tiyatro etkinliklerinin kazandırdığı beden dilini kullanma becerilerinin drama gibi yöntemleri daha etkili kullanmalarına yardımcı olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcıların buna ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Etkinliklerde kullandığım yöntemleri, edindiğim bilgi ve becerileri öğretme faaliyetlerinde de kullanabiliyorum.” (K2)

“Tiyatronun mesleğime beden dilini daha aktif şekilde kullanmam açısından katkılarını gözlemliyorum. Ders esnasında konuların drama şekline dönüştürmemi kolaylaştırdı.” (K15)

Katılımcıların yarıya yakını serbest zaman etkinliklerinin motivasyonlarını arttırdığını (f=11); yedi katılımcı ise iş doyumunu sağladığını düşünmektedir. Buna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Özellikle de mesleğimle ilgili yaptığım faaliyetlerin mesleki motivasyonuma, iş doyumuma ve sınıf içerisindeki uygulamalarıma çok olumlu katkıda bulunduğunu düşünüyorum.” (K16)

“Dolayısıyla bu da bende mesleki anlamda bir doyum sağlamak ve mesleğime karşı motivasyonumu kamçulamaktadır.” (K20)

Katılımcıların 10’u serbest zaman etkinliklerinin mesleki gelişimlerinde öğrencilerle iletişim açısından katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların buna ilişkin verdikleri bilgilerden bazıları şöyledir:

“Bu sayede eğitim sürecinde karşıdaki öğrenci kitlesi ile iletişim noktasında zenginlik kattığımı ve çeşitli avantajlar sağladığımı söyleyebilirim.” (K5)

Serbest Zaman Etkinliklerinin Kişisel Gelişime Katkılarına İlişkin Bulgular

Serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlerin kişisel gelişimlerine olan katkılarına ilişkin görüşleriyle ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4: Kişisel Gelişime Katkılar Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Olaylara bakış açısı	9	K2, K4, K5, K7, K14, K15, K20, K21, K23
Mutluluk	8	K3, K6, K8, K14, K16, K17, K18, K21
Sosyal iletişim becerileri	8	K3, K5, K7, K8, K13, K16, K19, K21
Özgüven	8	K1, K7, K8, K9, K10, K12, K15, K22
Kendini değerli hissetme	3	K1, K10, K15
Başarma duygusu	2	K3, K11
Statü ve popülerite	2	K3, K9
Takdir edilme duygusu	2	K3, K9

Tablo 4 incelendiğinde serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlerin kişisel gelişimlerine yaptığı katkıların daha çok olaylara bakış açısı, mutluluk, sosyal iletişim becerileri ve özgüvenle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların 9’u serbest zamanlarda edindikleri bilgi becerilerle kendilerini donanımlı ve birikimli hissettiklerini ve bu birikimlerle olaylara daha derin, hassas ve geniş çerçeveli bakış açısı kazandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların buna ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Olaylara daha derinlemesine hassas ve ayrıntılı bakabiliyorum.” (K2)

“Resim alanı dışında müzikle de ilgileniyor olmam önemli ölçüde genel sanat bilgisi ve becerisi kazandırmanın yanısıra disiplinler arası koordinasyon sağlıyor ki bu da çevreme ve aileme bakış açımı değiştiriyor. Kültürel ve sanatsal etkinliklerin karşıdaki kişinin ruhsal ve psikolojik yapısını daha iyi anlamamı ve buna göre yaklaşmamı sağlayıp olumlu tepkiler oluşturuyor.” (K5)

Öğretmenler serbest zaman etkinliklerinin kişisel gelişimleriyle ilgili olarak mutluluk (f=8), sosyal ilişkiler kurma (f=8) ve özgüven (f=8) gibi faydalarının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Kendini ifade etme gücünü arttırıp özgüven, ikna, iletişim becerilerini arttırma, bilgi seviyesini yükseltme gibi katkıları oluyor.” (K7)

“Daha düzgün cümleler kurarak kendimi daha rahat ifade etmemi sağlıyor. Etrafımdaki insanların anlamını tam olarak bilmediği bir kelimenin anlamını söyleyebilmek beni mutlu ediyor ve özgüvenimi arttırıyor.” (K8)

“Mesleğimizden ve branşımızdan dolayı farklı ortamlarda dahi sosyal olabiliyor, kendimi rahatça ifade edebiliyorum”. (K19)

Öğretmenlerin bazıları kişisel gelişim temasıyla ilgili olarak kendini farklı ve değerli hissetme (f=3), başarılı olma duygusu (f=2), statü ve popülerite (f=2), takdir edilme (f=2) gibi duyuşsal etkilere vurgu yapmışlardır. Katılımcıların verdikleri bilgilerden bazıları şöyledir:

“Sistemli yaptığım serbest zaman aktiviteleri kendimi gerçekleştirmeye, kendimi daha rahat ifade edebilmeme, yenilenmeme, başarabildiğime inanmama, kişisel imajımı geliştirmeme, sosyal etkileşim gerçekleştirmeme katkı sağlamaktadır.” (K3)

“Kendime olan güvenini arttırıyor. Bulduğum ortamda kişisel popülaritemin artması beni hayata ve mesleğime daha çok bağlıyor. Bu sayede kişisel verimliliğin arttığını düşünüyorum.” (K9)

Serbest Zaman Etkinliklerinin Aile ve Sosyal Yaşama Etkilerine İlişkin Bulgular

Serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlerin aile ve sosyal yaşamlarına yaptığı etkiler olumlu ve olumsuz kategorilerinde ele alınıp incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5: Aile ve Sosyal Yaşama Etki Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Aile yaşamına olumlu etkiler		
Ortak mutluluk	7	K2, K3, K6, K8, K14, K15, K21
Çocukların bilgi ve becerilerine katkı	6	K4, K5, K9, K11, K19, K22
Çocuklarla kaliteli zaman geçirme	5	K13, K14, K15, K17, K23
Gurur duyma	3	K3, K15, K20
Ortak eğlenme	3	K2, K3, K8
Aile yaşamına olumsuz etkiler		
Aileye yeterli zamanı ayıramama	10	K1, K4, K7, K9, K11, K12, K15, K16, K19, K23
İlişkilerde kopukluk	4	K1, K4, K9, K12
Ekonomik yük	3	K3, K12, K20
Sosyal yaşama olumlu etkiler		
Çevre edinme	4	K13, K15, K17, K23
Daha iyi iletişim kurma	2	K7, K8
Saygınlık kazanma	1	K1
Sosyal yaşama olumsuz etkiler		
Yorgunluk	2	K3, K16
Bencil algılanma	1	K5

Tablo 5 incelendiğinde serbest zaman etkinliklerinin aile ve sosyal yaşamla ilgili olarak aile içi ortak mutluluk, çocukların bilgi ve becerilerine katkı sağlama, çocuklarla kaliteli zaman geçirme, gurur duyma, çevre edinme gibi olumlu etkilerinin öne çıktığı görülmektedir. Öğretmenlerin bir bölümü serbest zamanlarda birlikte yapılan etkinliklerle ve ailenin verdiği destek ve teşviklerin aile bağlarını güçlendirdiğini ve ortak mutluluğa katkı yaptığını (f=7) ifade etmişlerdir. Katılımcıların buna ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Aileme tablolar yaparak hediye ettim. Bu da bizi karşılıklı mutlu etti.” (K6)

“Yaptığım faaliyetlere ailemi de katıp eğleniyoruz. Ortak buluşma noktamız oluyor.” (K2)

Serbest zaman etkinliklerinin aile ilişkilerinde dikkat çeken olumlu katkıların; çocukların bilgi ve becerilerini arttıracak, ortaya çıkaracak yaşantılar edinmelerini sağlama (f=6) ve onlarla kaliteli zaman geçirme (f=5) olduğu anlaşılmaktadır. Buna ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

“Yaşadığım şeyler beni mutlu ediyor ve insan mutlu olunca etrafındakileri de mutlu ediyor. Mesela kızımın okulun dışında sürekli beraber değiliz. Haftada 3 gün spor ve sanat etkinliği yapılan bir kuruma gidiyor Onunla çok vakit değil kaliteli vakit geçiriyoruz (...).” (K14)

“Anlattığım masallar ve hikayeler sayesinde çocuklarımın hayal güçleri zenginleşiyor. Kelime hazineleri artıyor. (...) Ayrıca müzikle uğraşmam da onların müziğe ilgisini artırıyor.” (K19)

Serbest zaman etkinliklerinin aile ilişkilerinde olumsuz etkisi boyutunda aile fertlerine yeterince vakit ayıramama (f=10) sorunu görüşlerde öne çıkmaktadır. Öğretmenler etkinlikler için kendilerine fazla zaman ayırmaları durumunda eş ve çocuklarını ihmal etme durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ve bu durumun ilişkileri olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde etkinliklere ayrılan bütçenin olumsuz etkileri ile ekonomik yük sorunu ve ilişkilerde kopukluğa neden olma gibi etkiler dikkat çekmektedir. Katılımcıların buna ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Aile ilişkileri açısından çok fazla zaman emek ve ekonomi anlamda sorun çıkarabiliyor. Serbest zamanı aile ile değerlendirme şansımız zayıf bu nedenle genel olarak ilişkileri olumsuz etkiliyor.” (K12)

“Çevrenizdeki faaliyetlere katılmaya kalktığınızda ya da kendinizi birçok alanda geliştirmeye çalıştığınızda maddi olarak sıkıntıya düşebilirsiniz.” (K3)

Sosyal ilişkiler açısından çevre edinme (f=4), daha iyi iletişim kurma (f=2) ve saygınlık kazanma (f=1) gibi olumlu etkiler ortaya koyulurken; “yorgunluk” ve “bencil algılanma” gibi olumsuz etkiler ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Aynı zamanda tiyatro sayesinde sosyal çevrem genişliyor.” (K15)

“Karşılıklı iletişimi arttırmıştır.” (K7)

“Sosyal çevreden ciddi saygınlık kazanıyorsunuz.” (K1)

“Çevre açısından bu tür faaliyetler bazen olumlu olduğu gibi bazen de bencillik şeklinde algılanıp olumsuz karşılanabiliyor.” (K5)

Serbest Zaman Etkinliklerinin Mesleki İlişkilere Etkisine İlişkin Bulgular

Serbest zaman etkinliklerinin öğretmenlerin meslek yaşantılarında öğretmenler ve yöneticilerle olan ilişkilerine yaptığı etkiler olumlu ve olumsuz alt kategorileri kapsamında ele alınıp incelenmiştir. Ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6: Mesleki İlişkilere Etki Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Olumlu		
Teşvik edilme, desteklenme	7	K3, K6, K14, K15, K16, K17, K20
Takdir edilme	7	K3, K9, K10, K16, K17, K19, K23
Değer verilme, saygı görme	6	K1, K4, K9, K13, K16, K19
Deneyimlerden istifade edilme	3	K8, K18, K12
Olumsuz		
Kıskanılma	4	K5, K10, K11, K22
Önemszenmeme	4	K10, K11 K20, K21
Yeterli desteği görememe	3	K3, K20, K21
İş yükünü arttırma	1	K7

Tablo 6 incelendiğinde serbest zaman etkinliklerinin mesleki ilişkilerde olumlu etkilerinin daha ağır bastığı görülmektedir. Öne çıkan olumlu etkilerin başında teşvik edilme, desteklenme, takdir edilme (f=7) olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların buna ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Farklı alanlarda (müzik, el sanatları vb.) uğraşiyor olmanın sosyal ilişkilerinde herhangi bir olumsuz etkisini yaşamadım. Kendimi müzik alanında geliştiriyor olmam mesleki topluluk içerisinde beğenilme ve takdir edilme gibi motivasyon kaynağı olabilecek kazanımlar elde etmemi sağlıyor.” (K9)

“ Bu durum tamamen çalıştığımız idareci ve meslektaşlarımızla ilgili. Şu an çalıştığım kurumda bu tür konularda beni teşvik eden ve destek olan bir idareci ile çalışmaktayım. Bu nedenle onun tarafından teşvik ve taktir edilme beni daha fazla motive ediyor.” (K16)

Öğretmenlerin bir kısmı meslektaşlarının saygı göstermesini (f=6) ve kendi deneyimlerinden diğer meslektaşlarının yararlanmalarını (f=3) yapmış oldukları serbest zaman etkinliklerinin olumlu yansımaları olarak ifade etmişlerdir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Diğer meslektaşlarımda bana karşı saygıyla yaklaştıklarını ve benim başarılarımdan dolayı mutlu olduklarını hissediyorum. O yüzden şu anki çalışmış olduğum ortamda bu durumun herhangi bir olumsuz yanını tecrübe ettiğimi söyleyemem.” (K16)

“Meslektaşlarımda yeni bir kelime duyduklarında ya da anlamını bilmedikleri kelimelerle karşılaşınca bana anlamını sorabiliyorlar bu merakımdan yararlanmış oluyorlar.” (K8)

Mesleki ilişkiler temasında ilgili görüşler incelendiğinde bazı öğretmenlerin mesleki ilişkiler açısından kaptis, kıskanılma, çalışmalarını gereksiz ve değersiz görmeye yönelik yapılan eleştiriler (önemsenmeme), yeterli desteği görememe gibi bazı olumsuz yaklaşımlarla karşılaştıkları görülmektedir. Ayrıca, iş yükünü arttırma gibi olumsuz bir etki de ifade edilen görüşlerdendir:

“İdarenin destek anlamında eksik kaldıkları ve yardımcı olamadıkları durumlar da yaşanmıştır ve bu benim motivasyonumu olumsuz yönde etkilemiştir.” (K3)

“Şartlara bağlı olarak değişkenlik gösterilebilecek bir durum aslında. Dışlanma veya mobbing uygulanmıyor ancak iş yükü artabiliyor. Birden fazla alana hâkim olmak her alanda çalışmayı gerektirebiliyor.” (K7)

Serbest Zaman Engellerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerine katılma, ilgi alanlarında kendilerini yetiştirme sürecinde karşılaştıkları zorluklar ve engellere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 7: Serbest Zaman Engelleri Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Zaman yetersizliği	11	K1, K6, K7, K9, K12, K13, K14, K16, K17, K22, K23
Maddi imkânsızlıklar	8	K2, K3, K5, K13, K15, K16, K20, K23
Fiziki alt yapı yetersizlikleri	6	K1, K4, K7, K10, K14, K22
Aile ve çocuk faktörleri	5	K5, K8, K14, K19, K21
İnsanların olumsuz yaklaşımları	3	K14, K18, K20
Stres ve moralsizlikle doğan isteksizlikler	3	K2, K3, K10

Tablo 7’deki veriler incelendiğinde öğretmenlerin önemli bir bölümü zaman yetersizliği (f=11) ve maddi imkânsızlıkları (f=8) serbest zaman etkinliklerinin birer engeli olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların bununla ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Yeterli zamanın olmayışı serbest zaman etkinliklerini ve hobilerimi olumsuz etkiliyor. Mesela ahşap oyma sanatı ve ebru sanatına karşı çok ilgili olduğum halde zaman sıkıntısından dolayı yeteri kadar ilgilenemiyorum.” (K9)

“(…) olumsuzluk ise maddiyat ile ilgili olmalıdır. Çünkü spor, müzik, sanat ve kültürel açıdan sosyalleşmek için belli bir bütçe ayırmamız gerekmektedir ki bu tür etkinlikleri tecrübe edebilirsiniz.” (K3)

Fiziki alt yapı yetersizliklerinin (f=6) yanı sıra, özellikle evli ve çocuk sahibi öğretmenler için ise aile boyutunda (f=5) bazı sınırlayıcı etkilere ve buna bağlı etkinliklerin şekillenmesine ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Zaman, trafik, sosyal ilişkilerde insanlarda gördüğüm bireysellik. Bir de kızımın yaşı dolayısıyla şehir dışında gerçekleşen seminer, uygulamalar, eğitimler gibi faaliyetlere katılamıyorum.” (K14)

Öğretmenlerin stres ve moral eksikliği gibi psikolojik ve ruhsal sorunlardan doğan isteksizlikleri serbest zaman engeli olarak ele alması şu görüşlerle ifade edilmiştir:

“Maddi zorluklar, faaliyetlerden sonuç almadığım durumlarda moral bozukluğu...” (K2)

Serbest Zaman Etkinliklerine Yönelik Tavsiyeler ve Kurumsal Beklentilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu temasında öğretmenlerin serbest zaman yönetimi ve yaşam boyu öğrenme faaliyetleri bakımından meslektaşlarına tavsiyeleri ve serbest zaman etkinlikleri bakımından kurumsal ve idari anlamda beklenti ve talepleri analiz edilmiştir.

Tablo 8: Tavsiyeler ve Kurumsal Beklentiler Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	Katılımcılar
Tavsiyeler		
Meslek dışı bir alanda kendini yetiştirme	10	K1, K3, K5, K8, K9, K10, K15, K18, K19, K20
Çok yönlü olma	7	K5, K6, K7, K10, K15, K19, K21
Yeniliklere açık olma, kendini yenileme	7	K4, K7, K11, K16, K19, K20, K22
Öğrencilere rehberlik	5	K9, K10, K12, K15, K23
Zaman yönetimi	3	K16, K20, K23
Kurumsal Beklentiler		
Somut ve faydalı hizmet içi eğitim	12	K2, K3, K4, K5, K7, K10, K13, K15, K16, K17, K19, K22
Alt yapı ve imkân sağlama	8	K1, K5, K7, K8, K10, K11, K12, K19
Maddi destek	6	K4, K7, K9, K14, K16, K20
Öğretim programları	2	K2, K5

Tablo 8’deki verilere göre öğretmenlerin meslekleri dışında farklı alanlarda beceri kazanmaları (f=10) ve bu becerileri sergileyerek çok yönlü olmaları (f=7) tavsiye edilmiş ve bu durum katılımcı görüşlerine şu şekilde yansımıştır:

“Bu tür etkinlikleri boş zamanlarında yapmasınlar özel zaman ayırsınlar. Zamanlarını iyi planlasınlar Sürekli çağın gereklerine göre farklı alanlarda kendilerini eğitmeliler, yetiştirmeliler.” (K20)

“(…). Mutlaka serbest zamanlarında bir şeyler yapmaları gerekli. Bir enstrüman çalmak, bir spor yapmak, bir tiyatro grubunun içinde yer almak ya da bir dansla ilgilenmek gibi.” (K10)

“Her eğitimcinin farklı bir bakış açısı kazanması açısından çok yönlü olması gerektiğini düşünüyorum.” (K6)

Tavsiyeler boyutunda ön plana çıkan diğer görüşler; meslektaşların yeniliklere açık olmaları ve kendini yenilemelerinin gerektiği (f=7), öğrencilere rehberlik edilmesi (f=5) ve zamanı iyi bir şekilde yönetebilmelerinin gerekliliği (f=3) yönünde olmuştur. Buna ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“(…). Her daim yeni şeyler öğrenme azminde olmalarının ve kendilerini yenileyebilmelerinin, mesleğimizi sıhhatli bir şekilde icra edebilmek adına çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (K4)

“Okullarda öğretmenler öğrencilere rehberlik edip böyle faaliyetleri özendirmeli.” (K12)

“Faaliyetlere planlı bir şekilde bu zaman ayırarak iş hayatı, sosyal hayat ve aile hayatının dengeli bir şekilde yürütülmesini tavsiye ederim.” (K16)

Katılımcıların kurumsal ve idari beklentilerinin; somut ve faydalı hizmet içi eğitimler verilmesi (f=12), etkinlikler için gerekli alt yapı ve imkânların sağlanması (f=8), maddi destek sunulması (f=6) olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum öğretmen görüşlerine şu şekilde yansımıştır:

“Rutin ve sırf prosedür gereği yapılan hizmet içi eğitim faaliyetleri yerine öğretmenlerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde planlanmış eğitim faaliyetlerinin icra edilmesini isterim.” (K16)

“(…).Kültürel ve sosyal anlamda eğer öğretmenin farklı olunması isteniyorsa öncelikle bu ortamları öğretmenler için hazırlamalılar.” (K19)

“Okullarda mutlaka öğretmenlere yönelik Resim (ebru, hat, tezhip gibi), müzik (enstrüman dersleri gibi) alanları için mekan, zaman ve materyal oluşturularak daha donanımlı üretken eğitimcilerin heyecanla çalıştığı eğitim ortamları oluşturulabilir.” (K5)

Kurumsal beklentiler olarak öğretim programlarının özellikle içerik, yöntem-teknik boyutlarında gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği (f=2) de öğretmen tarafından dile getirilen görüşler arasındadır:

“Bu tür etkinliklerin öğretim etkinliklerine etkisi çok önemli. Ders programlarına ve ders içeriklerine daha sanatsal yöntemler uygulanabilir.” (K2)

Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerine ilişkin görüş, düşünce ve önerileri yedi tema kapsamında incelenmiştir. Araştırma sonunda, serbest zaman etkin türleri olarak başta müzik olmak üzere, spor, resim, tiyatro, el sanatları, kitap okuma ve fotoğrafçılık gibi sanatsal etkinliklerin daha çok tercih edildiği görülmüştür. Müzik alanındaki etkinliklerin enstrüman çalma, solistlik ve koro çalışmaları tarzında olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular öğretmenlerin sanatsal, sportif ve kültürel anlamda birçok etkinliği amaçlı, programlı bir şekilde yaptığını ve birden fazla alanda kendilerini yetiştirmeye çalıştığını göstermektedir. Bu durum araştırmaya katılan öğretmenlerin iyi bir zaman yönetimi becerisine sahip olduklarını ve okul sonrası serbest zamanlarını dengeli bir şekilde programlayabildiklerini göstermektedir. Benzer bir çalışmada (Kaya ve Tural, 2005) öğretmenlerin serbest zaman etkinlikleri olarak spor yapma, müzik dinleme, enstrüman çalma, televizyon izleme, kitap ve gazete okuma, sanatsal ve eğlenceye yönelik toplantılara katılma, kahvehane alışkanlığı ve bilimsel çalışmalar sıralanmıştır. Altunbay (2020)'ın çalışmasında ise öğretmen adaylarının serbest zamanlarını ağırlıklı olarak internette zaman geçirme, arkadaşlarla gezme ve kitap okuma şeklinde geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin serbest zaman etkinlikleri ile çeşitli alanlarda kazandıkları becerilerin ders anlatım sürecinde alternatif yöntem ve teknikleri kullanmalarında sağladığı katkılar, mesleki gelişime katkılar temasında öne çıkmaktadır. Bu katkılarının öğretimde özgüveni arttırarak öğrenme-öğretme sürecine hakimiyetini kolaylaştırdığı, alternatif yöntem ve teknikler kullanmasına zemin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Örneğin tiyatro alanında etkinlikler yapan bir öğretmen, kazandığı becerilerle öğretim-öğrenme sürecini çok daha zengin bir şekilde değerlendirebilir ya da enstrüman çalabilen bir öğretmen bu yeteneğini sınıf ortamına taşıyarak dersini daha ilgi çekici hale getirebilir. Yapılan bir çalışmada (Tae & Eun, 2011), serbest zaman etkinliklerindeki doyum düzeyinin öğretmenlerin gerek mesleki, gerek kişisel gelişimlerine önemli katkılar sağlayarak öğretmenlik niteliğini ve öğretim etkinliğini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Serbest zaman etkinliklerinin mesleki gelişim açısından iletişim, motivasyon ve iş doyumunu boyutlarında önemli katkılarının olduğu görülmüştür. Buna göre; serbest zamanlarda yapılan sanatsal ve kültürel etkinlikler, okul yaşamından kaynaklanan stresi azaltarak mesleki motivasyonun yükselmesine hizmet etmektedir. Okul yaşamında geçen yoğun, tempolu çalışma süreci ve sosyal yaşamın yol açtığı stres, birçok meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Serbest zamanlarda kendi istek ve tercihi ile yapılan etkinliklerin, öğretmenleri hayatın bu monotonluğundan uzaklaştırdığı söylenebilir. İş yaşamından doğan stresin olumsuz etkilerini azaltabilmek için okul dışı yaşamda yapılacak etkinlikler, öğretmenin psikolojik yönden okula daha hazır bir şekilde gelmesini sağlayacak ve mesleğini daha istekli bir şekilde sürdürmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca, serbest zaman etkinlikleri ile kazanılan iletişim becerileri öğrencilerle sosyal ilişkiler kurma sürecinde öğretmenlere alternatif iletişim yaklaşımları sunmaktadır. Öğretmenlerin etkinler sonucunda edindiği bilgi ve beceriler; alan hakimiyetinin gelişmesi, tecrübelerin meslektaşlarla paylaşımları gibi olumlu dönütlere kapı açmakta ve bir iş doyumunu sağlamaktadır. Akademisyenler üzerinde yapılan bir çalışmada (Doğan, Elçi ve Gürbüz, 2019), serbest zaman etkinliği olarak yapılan sportif faaliyetlerin bireylerin iş doyumunu düzeylerine pozitif yönde katkı sağladığı görülmüştür.

Üçüncü temada serbest zaman etkinliklerinin kişisel gelişime katkıları incelenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri; geniş bir bakış açısı, özgüven, iletişim becerileri kazanmanın yanı sıra mutluluk, başarıya duygusu, takdir edilme duygusu ve kendini değerli hissetme gibi duyuşsal anlamda psikolojik ve ruhsal katkılar çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Burada serbest zaman etkinliklerinin özgüveni arttırarak olaylara daha geniş bir bakış açısı sağladığı, edinilen tecrübelerin iletişim becerilerine olumlu yansımaları ile insanları daha iyi tanımayı ve onları daha iyi anlamayı kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu katkılarla öğretmenler ruhen ve bedenen daha sağlıklı bir birey olarak, okul ve sosyal yaşamda daha verimli olabilecektir. Günümüz çalışma hayatının çalışanlardan beklentileri; olaylara farklı yaklaşımlar sergileyerek alternatif çözümler sunabilen bir performans sergilemeleri yönünde olmaktadır. Yoon (2018) öğretmenlerin serbest zaman memnuniyetinin mesleki yeterlilik ve mutluluğa etkisini incelediği çalışmasında, serbest zaman doyumunu ile verimlilik ve mutluluk arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir. Bir başka çalışmada (Sevin ve Şen, 2019), öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerine katılım düzeyleri ile yaşam mutluluğu ve iş performansı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Dördüncü temada serbest zaman etkinliklerinin aile ve sosyal yaşama etkileri incelenmiştir. Yapılan etkinliklerin aile yaşamı ve sosyal yaşamdaki olumlu yansımalarına ilişkin öğretmen görüşleri; ortak eğlenme, aile içi mutluluk, çocuklarla kaliteli zaman geçirme, çocukların bilgi ve becerilerine katkı sağlama, gurur duyma ve çevre edinme gibi sonuçları içermektedir. Özellikle serbest zaman etkinlikleri ile kazanılan bilgi ve beceriler; çocuklarla kaliteli ve verimli zaman geçirme, onların yeteneklerini keşfederek bu doğrultuda bilgi ve beceriler kazanmalarını sağlama sürecinde öğretmenlere önemli katkılar sağlamaktadır.

Aile ile yapılan etkinliklerle aile bağlarının güçlendiği, fertler arasında iletişimin daha iyi seviyelere geldiği, ortak paylaşımlarla ferdi ve ailevi mutlulukların arttığı görülmektedir. Grund, Brassler & Fries (2016) çalışmalarında öğretmenler için duygusal tükenmişlik ile aile içi çatışmalar arasında pozitif yönlü ilişkilerin olduğunu belirlemiştir. Buna göre duygusal gerilimi ve stresi önlemek, bunlarla mücadele edebilmek ve iyi bir aile ilişkisi için; yeterli bir boş zaman tecrübesi ve iş yaşamından psikolojik olarak ayrılma çok önemli görülmektedir. Hızlı ve tempolu geçen günlük yaşamda aile fertleri arasındaki iletişim kopuklukları, teknolojik araçların başında geçirilen zamanın artmasıyla daha dramatik bir boyut kazanmakta ve aile bağlarının zayıflamasına neden olabilmektedir. Serbest zamanlarda yapılan etkinliklerin aile ortamına taşınması ve aile fertlerinin ortak katılımları sayesinde aile bağlarını güçlendirilebilecek bir atmosfer oluşturulabilir.

Serbest zaman etkinliklerinin aile ve sosyal yaşama olan olumsuz etkilerinin başında aileye yeterli zaman ayıramama ve bunun sonucunda aile fertlerinin ihmal edilmesi gelmektedir. Bu noktada bazı öğretmenlerin iyi bir zaman yönetimi ile aile ve kişisel ihtiyaçlarda dengeyi sağlayabildiği ve bu sorunu bir ölçüde aşabildiği görülmektedir. Öğretmenlik mesleği okul ortamı ile sınırlı kalmayan, okul dışı yaşamda da mesleki rollerin sergilenmesini gerektiren bir alandır. Özellikle aile ortamında çocukların ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılmasında öğretmenin sahip olduğu beceriler önemli bir role sahiptir. Bu doğrultuda çocuklarla kaliteli ve nitelikli zaman geçirilmesi gerekmektedir. Yukarıda açıklandığı gibi, etkinliklerin ev ortamına taşınması ve ailenin de buna dâhil edilmesi ile aileye ihtiyaç duyulan zaman ayrılmış olacak ve böylece ortaya çıkabilecek olumsuz etkiler aşılabilecektir. Ayrıca, serbest zaman etkinliklerinin ekonomik yük, yorgunluk gibi olumsuz etkilerinin de bulunduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre serbest zamanların değerlendirilmesi sonucunda kazanılan nitelik ve özelliklerin öğretmen ve yönetici ilişkilerinde olumlu etkileşimler oluşturduğu görülmüştür. Genel olarak takdir edilme, teşvik edilme, değer verilme, deneyimlerden istifade edilme gibi olumlu yaklaşımlar öğretmenler için bir motivasyon kaynağı olarak görülmektedir. Avcı (2009)'ya göre serbest zamanı değerlendirme alışkanlıklarının sosyal ilişkiler, yetenekleri sergileme ve stresten uzaklaşma gibi olumlu sonuçları bulunmaktadır. Katılımcıların bir bölümü önemsenmeme, kıskanılma ve yeterli desteği görememe gibi bazı olumsuz etkilerin oluştuğuna işaret etmiştir. Bu etkiler mesleki ilişkiler açısından kapris, çekememezlik, çalışmaları gereksiz ve değersiz görme, dışlanma gibi sonuçlara neden olmaktadır.

Öğretmenlerin sahip oldukları özel becerileri okul ortamına taşıyarak çeşitli şekillerde özel çaba harcayıp fedakârlıkta bulunmaları; özellikle yönetim tarafından destek, takdir ve teşviki hak etmektedir. Aksi takdirde yapılan çalışmaların değersiz ve gereksiz görülmesi gibi olumsuz yaklaşımlarla öğretmenlerin istek ve arzularında kırılmalar olabilir ve bunun sonucunda performans düşüklüğü yaşanabilir. Bu durum öğretmenlerin mevcut potansiyelinden yeteri kadar yararlanamama, mesleki motivasyon kaybına ve mutsuzluğa sebep olabilecektir. Bu

nedenle özel bir fedakârlık olarak görülebilecek bu çalışmaların ortaya koyulması ve devamlığı için öğretmenlere gerekli desteğin sağlanması, yaptığı çalışmaların önemli ve değerli görülmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerini düşündükleri gibi yapmalarında en büyük engelin zaman yetersizliği ve maddi imkansızlıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fiziki ortam, aile, insanların olumsuz tavırları ve motivasyon düşüklüğü de önemli görülen engeller arasındadır.

Zaman yetersizliğinin bir engel olarak görülmesi, programlı, düzenli yaşama ve zaman yönetimi gibi erken yaşlarda kazanılması gereken alışkanlıkların eksikliği ile ilişkili olabilir. Geçmişten gelen ve yerleşmiş bir zaman yönetimi algısını daha planlı bir zemine oturtma ve devamlılığını sağlamanın zor bir süreç olduğu söylenebilir. Serbest zamanlarda gönüllü ve istekli yapılan etkinlikler bu alışkanlıkların kazanılmasında bir fırsat olarak görülebilir. Bu durumda özel ilgi duyulan alanlara zaman ayırmak için planlama yapma zorunlu bir ihtiyaç olacak ve kişiyi teşvik edecektir.

Serbest zaman etkinliklerinde maddi imkansızlıkların önemli bir engel olarak görülmesi, öğretmenlerin içinde buldukları ekonomik koşulların yetersizliği ile açıklanabilir. Nitekim, OECD tarafından 2018 yılında yapılan “Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi” (TALIS) verilerine göre Türkiye’de araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümü (% 70.1) “öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi” gerektiğini belirtmişlerdir (TEDMEM, 2020, s. 79). Söz konusu çalışmada okul yöneticileri mesleki gelişimlerine engel olarak; zaman yetersizliği, faaliyetlere teşvik unsurlarının eksikliği, uygun faaliyet olmayışı, faaliyetlerin pahalı oluşu ve kurumsal desteğin yetersizliği gibi nedenlere dikkat çekmişlerdir (MEB, 2018). İlgili araştırmalar incelendiğinde öne çıkan serbest zaman engellerinin; maddi sorunlar (Altunbay, 2020; Aşkın, 2016), zaman darlığı (Arslan, 2019), tembellik, eşlik edecek arkadaş yokluğu ve tesis yetersizlikleri (Erken, 2008) olduğu anlaşılmaktadır.

Serbest zaman etkinlikleriyle ilgili tavsiyeler boyutunda çok yönlü, donanımlı ve sürekli kendini yenileyen bir öğretmen profili ortaya konulmuş; bunun için serbest zamanların etkili ve amaçlı bir şekilde değerlendirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Etkinliklerin sağladığı mesleki yeterlilik, çok yönlülük, öğrenmeye açıklık, motivasyon, mutluluk gibi olumlu etkiler iyi/donanımlı bir öğretmen olabilme idealine hizmet edecektir. Böylece öğretmenler iş stresinden uzaklaşarak yüksek bir moralle kendilerini okul yaşamına hazırlayabilecektir. Bu görüşler, Milli Eğitim Bakanlığı’nın ideal öğretmen profili için öngördüğü değişime ayak uydurma, sürekliliği sağlama ve sürekli gelişim beklentisi ile örtüşmektedir (MEB, 2017c, s. 5-6).

İçinde bulunulan çağda yeniliğe açıklık, kendini geliştirme ve çok yönlü olma gibi özellikler birçok meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de önem kazanmıştır. Bu özelliklerin edinilmesinde ve iyi bir model olarak öğrencilere kazandırılmasında serbest zaman etkinlikleri bir fırsat olarak görülebilir. Bu nedenle öğretmenlerin meslek alanlarının yanında sanatsal, sportif ve kültürel alanlarda çeşitli etkinliklerde bulunarak kendilerini yetiştirmeleri ve işlerine olan motivasyonlarını canlı tutmaları gerekmektedir. Aksi takdirde öğretmenlerin, kendilerinden beklenen mesleki görev ve sorumlulukların gerisinde kalmaları söz konusu olabilir.

Araştırmada kurumsal ve idari beklentiler açısından öğretmenlere yeterli desteğin sağlanması gerektiği, buna karşılık mevcut imkân ve desteklerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin sahip oldukları beceri ve özellikleri sergileyebilmeleri, ilgi ve yeteneklerini ortaya koyabilmeleri için uygun alt yapı imkanlarının hazırlanması gerektiği önemli görülen beklentiler arasındadır. Ancak, kurumsal anlamda yapılan etkinlikler ve sağlanan imkanlar, öğretmenlerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak görünmektedir. Ulusal ya da yerel düzeyde etkinliklerin programlanması sürecinde ilgi ve ihtiyaçların dikkate alınması gerekmektedir. MEB (2017c, s. 17-18)’nin yayınlamış olduğu “Öğretmen Strateji Belgesi”nde bu duruma dikkat çekilmiş ve “adaylık sürecinden itibaren öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim faaliyetlerinin niteliğini arttırmak” hedefi ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda faaliyetlerin gerçek ihtiyaçlara göre düzenleneceği ve her öğretmenin erişebileceği alternatif çeşitlilikte gerçekleştirileceği vurgulanmıştır.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle uygulamaya ve araştırmacılara şunlar önerilebilir: Serbest zaman etkinliklerinde uygun ortam, araç-gereç materyal sıkıntısı çeken öğretmenlere maddi destek sağlanabilir; okulun atölye ve işliklerinden yararlanabilmeleri için gerekli idari düzenlemeler yapılabilir. Öğretmenlerin kendi aralarında bilgi paylaşımı ve yardımlaşma yapabilmeleri için okul ortamında ya da sanal ortamlarda “ilgi merkezleri” oluşturulabilir. Serbest zaman etkinliklerinde bulunan öğretmenleri güdüleme, diğer öğretmenleri teşvik etme ve öğrencilere rol model olunması amacıyla, serbest zaman etkinlik ürünlerinin sergilenmesine fırsat

ve imkanlar sağlanabilir. Serbest zaman etkinliklerinin önünde en önemli engellerinden biri olarak görülen zaman yönetimi konusunda öğretmenlere rehberlik hizmetleri sunulabilir. Öğretmenlerin ilgi duydukları serbest zaman etkinliklerinde kendilerini en üst düzeyde geliştirebilmeleri için bu etkilere yönelik hizmet-içi eğitim, kurs ve seminerler düzenlenebilir. Serbest zaman etkinlikleriyle uğraşan öğretmenlere diğer öğretmenlerin ve idarecilerin olumsuz tutum ve tavır göstermemeleri için, bu etkinliklerin önemi ve faydaları konusunda farkındalık oluşturulmalı, bu doğrultuda başarılı etkinlik örnekleri paylaşılmalı ve ödüllendirilmelidir. Serbest zaman etkinlik alışkanlığı ve bilincinin oluşabilmesi için hizmet öncesi eğitim döneminde gerek rehberlik hizmetleri, gerekse öğretim programlarında düzenlemeler (örnek: Seçmeli ders uygulamaları vb.) yapılabilir.

Bu çalışma, araştırma yönteminin yapısı gereği sınırlı bir öğretmen grubu üzerinde yapılmıştır. Dolayısıyla, farklı örneklem gruplarında nitel ya da karma araştırma modelinde benzer çalışmalar yapılarak, araştırma sonuçlarının doğrulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kurumsal beklentileri temasında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda merkezi ve yerel eğitim yöneticilerine yönelik araştırmalar yapılabilir. Serbest zaman etkinliklerinde bulunan ve bulunmayan öğretmenlerin mesleki performanslarını (Örneğin: Öğretim süreçleri, sınıf yönetimi, öğrenciye rehberlik vb.) karşılaştıran çalışmalar yapılabilir. Düzenlenecek hizmet-içi eğitim programlarında kullanılmak üzere, öğretmenlerin serbest zaman ilgi alanlarındaki ihtiyaçlarının analizine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Altunbay, M. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının serbest zamanlarında yaptıkları etkinliklerin kişisel ve mesleki gelişimlerine etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (2), 64-77.
- Arslan, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Aşkın, C. (2016). Öğretmenlerin serbest zaman eğitimi ve rekreasyon (serbest zamanda yapılan aktiviteler) etkinliklerine katılımlarındaki sosyo, ekonomik, kültürel etkenler- düzey örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45 (209), 160-189.
- Avcı, T. (2009). *Muğla ili Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görev yapan öğretmenlerin serbest zaman alışkanlıklarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1), 1-14.
- Buran, A. (2015). Nitel araştırmada veri toplama. F. N. Seggie ve Y. Bayyur (Eds.), *Nitel araştırma*. (s.43-58). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Doğan, M., Elçi, G. ve Gürbüz, B. (2019). Serbest zaman doyumunu, serbest zamanda sıkılma algısı ve iş tatmini ilişkisi: akademisyenler üzerine bir araştırma. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17 (1), 154-164.
- Erken, K. (2008). *Öğretmenlerin serbest zamanlarında spor faaliyetlerine katılmalarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Grund, A., Brassler, N., K. & Fries, S. (2016). The long arm of work: a motivational conflict perspective on teacher strain. *Teaching and Teacher Education*, 60 (November 2016), 153-163.
- Kaya, K. ve Tural, Y. (2005). Öğretmenlerin boş zamanlarında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları ile ilgili tutumları (Isparta örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 10 (2), 271-289.
- Kocamaz, M. (2017). *Serbest zamanlarında fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinin ve sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lee, J. (2011). Analysis of job stress and job satisfaction according to participation in sports leisure in secondary teachers. *Inha University Sports Science Institute Journal of Sports Science*, 12, 21-38.
- MEB. (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> adresinden alınmıştır.

- MEB. (2009). *Türkiye hayat boyu öğrenme strateji belgesi-Yüksek Planlama Kurulu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2017a). *Aday öğretmen yetiştirme programı EK-1*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/03192434_EK-1_Aday_YYretmen_YetiYirme_ProgramY.docx adresinden alınmıştır.
- MEB. (2017b). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2017c). *Öğretmen strateji belgesi*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-_26.07.2017.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (2018). *Türkiye'deki öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri, öğretim koşulları TALIS 2018 öğretmen ve okul yöneticileri yanıtları analizi*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/10142823_TALIS_RAPORU-.pdf adresinden alınmıştır.
- Sevin, D. ve Şen, K. (2019). Öğretmenlerin rekreasyon aktivitelerine katılım düzeyleri ile yaşam mutluluğu ve iş performansları arasındaki ilişki. *Dini Araştırmalar*, 22 (55), 213-232.
- Tae, K., Y. & Eun, L. J. (2011). The effect of leisure activities of elementary teachers on teacher efficacy and teacher satisfaction. *The Korea Entertainment Industry Association Journal*, 16 (4), 33-51.
- TEDMEM. (2020). *2019 eğitim değerlendirme raporu* (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoon, K. J. (2018). The satisfaction of leisure activities of pre-school teachers on teacher efficacy and teacher satisfaction. *The Korea Entertainment Industry Association Journal*, 12 (6), 119-134.

Extended Abstract

The social life conditions we live in have increased the importance of being able to appreciate the time out of working life and have positioned this in the direct effect of working life. Leisure time activities can be seen as an opportunity for individuals to keep up with the innovations and developments in their profession without losing their productivity. The effect of making use of leisure time habits on working life, professional success and productivity also have a special importance in teaching as a profession. In this research, the type of activities teachers who spend their leisure time with various activities, their contribution to their professional and personal development, and their effects on their family and social lives were examined. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in this research. Twenty-three teachers working in state schools in Adıyaman in the 2018-2019 academic year participated in the research. 15 of the participants working in primary, secondary and high schools were male and 8 were female. They were from different branch teachers such as Physical Education, Information Technologies, Science, English and Mathematics et al. Criterion sampling and maximum variation sampling techniques among purposive sampling methods were used in determining the participants.

A semi-structural interview form consisting of open-ended questions developed by the researchers was used for collecting the data. Face-to-face interviews were carried out with some participants, and some participants were interviewed on the internet during the data collection process. The data obtained from the interview form were analyzed by the descriptive analysis method. Procedures for validity and reliability were carried out during the data collection, analysis and interpretation process. The teachers were interacted in the long term in order to increase internal validity and the collected data were confirmed by showing them again. Direct quotations from the participants were given to check the external validity. For the reliability of the data analysis, it was checked whether the research themes and coding were consistent. For this purpose, the consistency of the analysis made by two different experts was checked with the Miles and Huberman formula. At the end of the process, the fit index was calculated as 0.93. This value indicates that the data analysis was reliable.

As a result of the findings obtained in the research, it was observed that the teachers were engaged in activities related to theater, handicrafts, photography and painting especially music and sports. Leisure time activities have contributions to teachers such as in the field of professional development, in using different teaching methods and techniques, motivation, communication with students and job satisfaction. Contributions to developing different perspectives, happiness, self-confidence and social communication come to the fore in the field of personal development. In addition to positive effects related to family and social life, such as mutual happiness, education

of children, spending time with them, having fun and acquiring social circle; it has been observed that there are negative effects such as neglect of the family, disconnection in family relationships and economic burden. Teachers who participate in leisure time activities receive positive reactions from their colleagues such as encouragement, support, appreciation and respect. Negative reactions such as jealousy, being ignored and discouragement are also encountered. According to the teachers, the biggest obstacle in making leisure time activities is the lack of time and financial difficulties. Teachers recommend other colleagues to do activities in areas of interest in order to be versatile and open to innovations. Teachers also want the physical and financial problems that they perceive as an obstacle to their activities should be solved and supported for these.

Some of the suggestions made at the end of the research for the researchers and application and are as follows: In leisure time activities, financial support can be provided to teachers who have difficulties in finding suitable environment and materials; necessary administrative arrangements can be made so that they can benefit from the school workshops and ateliers. "Interest centers" can be established in the school environment or virtual environments so that teachers can share information and cooperate among themselves. Opportunities and facilities can be provided to display leisure activity products. In-service trainings can be organized for the interests and needs of teachers. Awareness about the importance of leisure time activities should be aroused among other teachers and administrators. In the future, these research results need to be confirmed by carrying out similar researches in different sample groups in qualitative or mixed research models. In order to be used in in-service training programs to be organized, researches can be conducted to analyze the needs of teachers in their leisure time interests.